

374

WYDAWNICTWA
OWO - HANDLOWEJ W KRAKOWIE

PR LEON OBERLENDER

HANDEL, PRZEMYSŁ I RĘKODZIEŁO

W OKRĘGU IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W KRAKOWIE W ŚWIECLE WYKUPIONYCH
ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH
W LATACH 1931 i 1932

KRAKÓW 1933

NAKŁADEM IZBY PRZEMYSŁOWO - HANDLOWEJ W KRAKOWIE

WYDAWNICTWA
IZBY PRZEMYSŁOWO - HANDLOWEJ W KRAKOWIE

DR LEON OBERLENDER

HANDEL, PRZEMYSŁ I RĘKODZIEŁO

W OKRĘGU IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ
W KRAKOWIE W ŚWIETLE WYKUPIONYCH
ŚWIADECTW PRZEMYSŁOWYCH
W LATACH 1931 i 1932

647
BIBLIOTEKA
SEMINARIUM
Prawa Handlowego
UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO
Szafa _____ Nr 647 *af*

KRAKÓW 1933
NAKŁADEM IZBY PRZEMYSŁOWO - HANDLOWEJ W KRAKOWIE

278496

Odbitka z «Sprawozdania z czynności i obrad publicznych Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie za rok 1932».

DRUK W. L. ANCZYCA I SPÓŁKI W KRAKOWIE

z. 289/60
27.5

D-336/04p

Ilość wykupionych świadectw przemysłowych okręgu Izby, ułożona wedle kategorii i gałęzi przemysłu czy handlu, ilustruje nam nie tylko liczbę przedsiębiorstw czynnych w okręgu, ale także strukturę gospodarczą okręgu. Mówi nam czy przeważają w okręgu przedsiębiorstwa większe, średnie czy małe, handlowe, przemysłowe czy rękodzielnicze, jakie gałęzie produkcji są silnie a jakie słabo reprezentowane.

Kryzys zmusza wiele przedsiębiorstw do likwidacji lub ograniczenia rozmiarów przedsiębiorstwa, a temsamem zmienia strukturę gospodarczą okręgu.

Pragnąc te zmiany spowodowane kryzysem jak najwyraźniej zobrazować, Izba nie ograniczyła się w tegorocznym sprawozdaniu do podania samych tylko cyfr sprawozdania katastru Izby, lecz zamieściła ponadto pracę Dra Oberlendera, zawierającą omówienie tych liczb i porównanie ich ze stanem z roku poprzedniego.

IZBA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWA W KRAKOWIE:

Prezes:
Tadeusz Epstein, m. p.

Dyrektor:
Inż. Henryk Mianowski, m. p.

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
SEMINARIUM PRAWA HANDLOWEGO

314

WSTĘP.

Jeżeli poddamy analizie cyfry tabel sprawozdania katastru Izby przemysłowo-handlowej w Krakowie za r. 1932 dotyczące czynnych przedsiębiorstw wedle gałęzi przemysłu oraz wedle kategorii wykupionych świadectw przemysłowych i porównamy je z cyframi odpowiedniami za rok 1931, to uderza nas przede wszystkim jeden fakt: cofanie się handlu i przemysłu wyższych kategorii, a wzrastanie lub przynajmniej utrzymanie stanu w kategoriach niższych.

Jak nas poinformowano na wstępie sprawozdania katastru liczba całorocznych świadectw przemysłowych wykupionych w I półroczu 1932 r. wyniosła 47.671 wobec 50.388 w I półroczu poprzedniego roku. Liczba zmniejszyła się więc o 5,4%, czyli liczba świadectw w r. 1932 wynosi 94,6% stanu z roku poprzedniego. Zniżka ta jednak nie nastąpiła równomiernie we wszystkich kategoriach i we wszystkich gałęziach. Zajmiemy się więc kolejno przedstawieniem zmian: A. wedle kategorii świadectwa przemysłowego, B. wedle gałęzi handlu, przemysłu lub rękodziela, C. wedle powiatów, gdyż i tu występują różnice i nie wszystkie powiaty Izby w równej mierze zostały dotknięte zniżką.

A. ZMIANY WEDLE KATEGORIJ ŚWIADECTW.

1. Handel.

Liczba wykupionych świadectw przemysłowych wyniosła 34.596 wobec 37.506 poprzedniego roku, a zatem liczba świadectw w handlu spadła na 92% (niecałe) stanu z roku

poprzedniego. Widzimy więc, że handel został dotknięty niższą stosunkowo silniej niż inne gałęzie. Jeszcze wydatniej wystąpi to kurczenie się handlu, jeśli porównamy stan wykupionych świadectw z poprzednim rokiem, idąc kategorjami.

	1931	1932	1932 w % 1931 (1931 = 100)
I. kategorja	78	62	79.5
II. kategorja	2.590	2.016	77.7
III. kategorja	18.894	15.353	81.6
IV. kategorja	14.618	16.200	110
V/a. kategorja	55	27	50
V/b. kategorja	896	633	70.6

Widzimy więc, że w handlu IV kategorja, a więc handel bud i kiosków, wzrosła kosztem większego handlu. Podczas gdy w kategorji IV mamy przyrost o 1.600 świadectw, równocześnie w kategorji III liczba świadectw spadła o 3.500 i ta kategorja przestaje być najliczniejszą, ustępując miejsca IV-tej. Procentowo najsilniej ucierpiała kategorja II, tracąc 474 przedsiębiorstw, t. j. przeszło 1/5 obecnego stanu. W niewiele mniejszym stosunku spadły też przedsiębiorstwa I kategorji.

Uderzającym jest spadek handlu wędrownego, rozwożnego i obnośnego, a więc kategorji V/a i V/b. Spadek ten jest jeszcze silniejszy niż w najwyższych kategorjach handlowych, ale zdaje się tłumaczyć się nie tylko unieruchomieniem przedsiębiorstw tego rodzaju, lecz w o wiele większej mierze wzrostem nielegalnego handlu obnośnego, który obchodzi się bez świadectw przemysłowych.

2. Przemysł.

Liczba czynnych przedsiębiorstw przemysłowych spadła nieco mniej, niż liczba przedsiębiorstw handlowych, a mianowicie z 4.594 na 4.357, czyli na 95%. Kategorjami spadek ten przedstawia się następująco:

	1931	1932	1932 w % 1931 (1931 = 100)
I. kategorja	16	13	81.2
II. kategorja	17	12	70.6
III. kategorja	38	25	65.8
IV. kategorja	206	178	86.4
V. kategorja	336	270	80.4
VI. kategorja	529	466	81.1
VII. kategorja	517	486	94
VIII. kategorja	2.935	2.907	99

Jak widzimy z powyższego przedstawienia, najsilniej ucierpiały przedsiębiorstwa II i III kategorji, podczas gdy nielicznym największym przedsiębiorstwom I kateg. udało się utrzymać w nieco wyższym procencie. W każdym jednak razie przedsiębiorstwa wszystkich kategorji od I do VII spadły w wyższym stopniu niż przeciętna dla całego przemysłu, natomiast spadek VIII kateg. wynosi zaledwie 28 świadectw na ogólną liczbę 2.935, a więc niecały 1%. Prawie cały więc spadek liczby świadectw przemysłowych o przeszło 200 należy policzyć na karb większych przedsiębiorstw zatrudniających przeciętnie ponad 4 robotników, przyczem szczególnie silnie ucierpiały przedsiębiorstwa od kategorji V w górę, a więc zatrudniające przeciętnie powyżej 10 robotników.

3. Rękodzieło.

Podczas, gdy liczba przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych zmniejszyła się, liczba przedsiębiorstw rękodzielniczych wzrosła z 6.687 na 7.483, a więc na 111,9%. I tu jednak ten wzrost nie jest równomierny, lecz obejmuje tylko jedną najniższą VIII kategorję. Tabela przedstawia się następująco:

	1931	1932	1932 w % 1931
VI. kategorja	80	70	87.5
VII. kategorja	652	392	60.1
VIII. kategorja	5.955	7.021	117.9

Widzimy więc, że wzrosły silnie świadectwa dla najmniejszych pracowni zatrudniających co najwyżej 4 pracowników, a zazwyczaj przeważnie właściciela i członków jego rodziny (wiele z tych pracowni ma charakter chałupniczy i pracuje na cudzy rachunek), natomiast ogromnie spadły świadectwa dla większych pracowni, dochodzących do 7 wzgl. 9 robotników (VII kat.), a również, choć nie w tak silnej mierze, świadectwa największych pracowni rękodzielniczych, zatrudniających ponad 7 wzgl. 9 robotników (VI kat.).

Wzrost liczby przedsiębiorstw rękodzielniczych uwydatnił się równocześnie wzrostem świadectw przemysłowych kategorii handlowej, wykupywanych przez rękodzielników dla sprzedaży własnych wytworów. Liczba takich świadectw wzrosła z 951 na 1.086, czyli na 114,2%, przyczem najsilniejszy wzrost wykazują świadectwa kat. handlowej II z 40 na 58, czyli o 45%, najslabszy III-ej z 440 na 484, czyli o 10%, zaś kateg. IV-ej z 471 na 544, czyli o 15,5%. Ten silny wzrost handlu rzemieślniczego dowodzi, że często rzemiosło, nie znajdując dostatecznego zarobku w pracy rzemieślniczej, szuka pomocy w zarobku w handlu.

B. ZMIANY WEDLE GAŁĘZI HANDLU I PRZEMYSŁU.

1. Handel.

Jak wspomnieliśmy na wstępie, liczba świadectw w handlu spadła na około 92% stanu z r. 1931. Obecnie nie będziemy więc zajmować się każdą gałęzią handlu pokolei, lecz wymienimy tylko te gałęzie handlu, gdzie spadek bądź to ogólny, bądź w poszczególnych kategoriach odbiegał znacznie od przeciętnego spadku. Następnie zajmiemy się krótko temi gałęziami, które mało odbiegają od przeciętnej, a wreszcie temi, które wśród ogólnego spadku zdołały utrzymać się na dotychczasowym poziomie lub nawet podwyższyć liczbę wykupionych świadectw.

Wobec przeciętnego spadku na 92% uważamy za silny spadek zniżkę poniżej 80% dotychczasowego stanu. Taką

zniżkę wykazują następujące gałęzie, które uszeregowaliśmy, idąc od najbardziej dotkniętych.

	1931	1932	1932 w % 1931
Dostawa szutru i kamieni	69	14	20
szmaty	23	7	30
automaty	109	34	31
handel artykułami sportowymi	30	11	36
handel farbami	109	47	43
handel bielizną	166	89	53.6
handel skórkami surowymi	265	152	57
handel mebli i tow. drewnian.	528	313	59.3
handel bydła i nierogaczyny	577	351	60.8
handel drzewem	518	384	74
handel obuwem	607	482	79.4

W zestawieniu tem i w dalszych rozważaniach pominiemy te gałęzie handlu, w których liczba świadectw była bardzo mała, np. 3 do 10 przedsiębiorstw, gdyż tam zmiany mogły być przypadkowe i ubytek każdego przedsiębiorstwa odbija się w niestosunkowo wysokim procencie.

Należy jednak dodać, że przedstawiona powyżej zniżka liczby świadectw jeszcze nie daje dostatecznego obrazu, a to dlatego, że w niektórych gałęziach obok ogólnego spadku zaznaczył się jeszcze specjalnie silny spadek w niektórych kategoriach, a mianowicie zazwyczaj przesunięcie z wyższych do niższych kategorii. Tak np. w handlu szmatami z 4 przedsiębiorstw II. kategorii nie zostało ani jednego, w III. kateg. zamiast 8 — 5, w IV. zamiast 10 — 2. Stosunkowo najlepiej utrzymały się więc przedsiębiorstwa kategorii III. W handlu bielizną szczególnie ucierpiały przedsiębiorstwa kategorii III., których liczba spadła z 56 na 14, a więc na 25%, podczas gdy w kategorii II. i IV. spadek był mniej więcej równomierny a mianowicie na 75%. W handlu skórkami liczba przedsiębiorstw II. kateg. zmniejszyła się z 10 na 4, a więc na 40%. W handlu mebli i towarów drewnianych silnie spadła II. kategoria z 58 na 27, a więc na 46.5 i IV-ta z 272 na 154, a więc na 56.6% podczas gdy w kategorii III. liczba świadectw utrzymała się na dość wysokim poziomie, mianowicie 141 ze 177, czyli około 80%. W handlu obuwem lwia część

spadku dotyka przedsiębiorstwa kategorii III, których liczba spada na niewiele ponad 60% z 250 na 158, podczas gdy w kategorii IV. zmniejszenie jest słabsze z 329 na 295, czyli na blisko 90%, w kat. II. spadek jest również nieznaczny z 26 na 24. Również w handlu drzewem spadek przede wszystkim dotyka świadectw III. kateg. z 238 na 150 czyli na 63%; w kategorii II-ej ten spadek jest z 19 na 15, czyli na około 79%, a w IV. kategorii jeszcze mniejszy, bo z 259 na 217, t. j. na około 84%.

Odmienny obraz przedstawia handel bydłem i nierogacizną, gdzie najsilniej spadła liczba świadectw IV. kategorii z 477 na 275 t. j. na 57.7%, w kategorjach od I. do III. liczba świadectw zmniejszyła się tylko na 74%, ze 100 na 74.

Silnie spadła też liczba księgarń i antykwarni ze 134 na 107 (ok. 80%), przyczem cały spadek przypisać należy kategorii III (z 96 na 64). W związku z tym spadkiem charakterystyczny jest wzrost wypożyczalni książek z 14 na 21 oraz wydawnictw z 6 na 26. Natomiast handel żurnali i mamekinów spadł z 15 na 3.

Lekki spadek poniżej 90, ale powyżej 80% stanu z r. 1931 wykazują w r. 1932 następujące gałęzie handlu:

	1931	1932	1932 w % 1931
handel szczołek i pendzli	29	23	80
handel wyrobami siodlarskimi i rymarskimi	40	33	82
handel zegarami	150	127	85
handel galanteryjny	1.553	1.332	85.8
handel zbożem i paszą	577	500	86
handel ubrań i towarów modnych	550	475	86.4
handel towarów bławatnych	2.480	2.194	88.4
handel maszyn itp.	290	258	89
handel skórą i przyborami szewskimi	754	667	90

Dla ilustracji tego spadku należy jeszcze dodać, że spadek i tu zaznaczył się przede wszystkim w drugiej i trzeciej kategorii. I tak np. w handlu zbożem i paszą z 3 przedsiębiorstw I. kat. pozostało jedno, z 34 przedsiębiorstw II. kat. 21, ze 188 kat. III. 150, a najmniej ucierpiała stosunkowo IV. kat., gdzie liczba świadectw spadła z 352 na 326. Podobnie w han-

dlu maszynami, bronią i t. p., cały spadek należy przypisać spadkowi przedsiębiorstw II. kat. ze 143 na 108 w handlu zegarami spadła II. kat. z 15 na 11, III-cia ze 112 na 71, a IV-ta nawet wzrosła z 21 na 43. W handlu skórą i przyborami szewskimi liczba przedsiębiorstw II. kat. spadła z 38 na 27, III-ciej z 381 na 278, a w IV-tej wzrosła z 334 na 370. W handlu ubrań i towarów modnych spadła liczba świadectw II. kat. z 40 na 24 t. j. na 60%, podobnie w handlu galanteryjnym na 60%, z 92 na 56.

Oryginalne przesunięcie wykazuje tylko handel benzyną, nafty, mydła i t. p., gdzie wprawdzie liczba przedsiębiorstw spadła z 240 na 207, a więc na 86%, ale spadek ten nastąpił tylko w niższych kategorjach IV-ej i V-ej (w IV. z 94 na 55), natomiast w kat. III. liczba przedsiębiorstw wzrosła z 108 na 114, w kategorii II. silnie z 24 na 37, wreszcie przybyło 1 przedsiębiorstwo I. kat., którego dotąd nie było. Do pewnego stopnia tłumaczy ten spadek mniejszych przedsiębiorstw w handlu benzyną równoczesny ogromny przyrost stacji benzynowych, których liczba wzrosła z 6 na 82.

Lekki spadek poniżej 100, ale powyżej 90% stanu z poprzedniego roku wykazują handel żelazem i towarami żelaznymi, handel koźmi, handel papierem i wyrobami papierowymi oraz 2 najliczniejsze grupy: handel artykułami spożywczymi i przemysł gospodnio-szynkarski.

W szczególności w handlu żelazem i towarami żelaznymi oraz blachą liczba przedsiębiorstw spadła z 628 na 578 t. j. na 92%, przyczem spadek szczególnie dał się odczuć kategorii III, gdzie liczba świadectw z 396 spadła na 290 a więc przeszło o 1/4. Natomiast w kategorii IV. liczba świadectw wzrosła ze 142 na 203.

Podobny obraz wykazuje handel koźmi, gdzie liczba świadectw spadła z 69 na 65, ale poważny ubytek zaznaczył się w kategorii III, gdzie liczba świadectw spadła na 1/3 z 24 na 8; równocześnie w kategorii IV. liczba świadectw wzrosła z 44 na 55. Podobnie w handlu papierem liczba przedsiębiorstw wykupujących świadectwa spadła nieznacznie z 228 na 218, ale spadek ten zaznaczył się tylko w kategorii

II. i III., gdzie liczba świadectw spadła o 29, wzrastając równocześnie w kategorii IV. z 42 na 62.

Handel artykułów spożywczych stanowi grupę najliczniejszą, gdyż na 34.596 świadectw kategorii handlowych wykupiono w handlu artykuł. spożywcami 15.344 a więc blisko połowę. W roku ubiegłym liczba świadectw wykupionych w tej gałęzi była nieco wyższa, wynosiła 16.153 świadectw. Widzimy więc cofnięcie się na 95% w roku bieżącym, lecz spadek ten dotknął tylko wyższe kategorie świadectw i tak świadectwa I. kategorii spadły z 11 na 3, II. kategorii z 510 na 412, a więc blisko o 1/5, w III-ej najsilniej, bo z 9369 na 7289, a więc na 77.8% o przeszło 2000 świadectw. Równocześnie w IV-ej kateg. liczba świadectw wzrasta z 6.070 na 7.499, czyli na 123.5%. Jeśli zechcemy rozpatrzyć ostatnie 2 kategorie razem, to stwierdzimy, że ubyło ogólnie około 650 przedsiębiorstw a przeszło 1400 przesunęło się z III. do IV. kategorii.

Wśród handlu artykułami spożywcami najliczniejszą i najbardziej charakterystyczną grupą jest handel towarów mieszanych. W cyfrze ogólnej wykazuje on stosunkowo niewielkie zmiany: liczba świadectw z 10.147 spadła na 9.702, czyli o niecałe 4%, ale ciekawe są przesunięcia między kategorjami świadectw. I tak liczba świadectw II kategorii spadła tu dość znacznie ze 177 na 124, a więc na około 2/3. Już nieco słabiej stosunkowo spadły świadectwa III. kategorii z 7.002 na 5.330, natomiast liczba świadectw kateg. IV. wzrosła znacznie, bo z 2.955 na 4.245. Jeśli więc w poprzednim roku liczba świadectw IV. kat. nie wynosiła nawet 30% ogólnej liczby świadectw, to w bieżącym roku wynosi około 43%, podczas gdy liczba świadectw III. kat. cofnęła się z 70% w roku ubiegłym na około 55% w roku bieżącym. Podobnie przedstawia się też rzecz w handlu mięsem i wedlinami, gdzie liczba świadectw zmniejszyła się z 1672 na 1596, ale w kat. IV wzrosła z 957 na 1035, spadając równocześnie w kat. III z 693 na 555, czyli o 1/5, zaś w kat. II z 19 na 5, czyli prawie o 4/5. Silnie spadły świadectwa w handlu nabiałem i mlekiem z 849 na 528, przyczem w wyższych kategorjach spadek uwidocznił się następująco: z 2 przedsiębiorstw I. kat. żadne nie zostało,

w II. kat. z 10 — 4, w III-ej ze 160 — 88, również handel pieczywem spadł z 321 świadectw na 218, a spadek rozłożył się na wszystkie kategorie. Natomiast wzrost wykazują w grupie spożywczej 2 gałęzie: handel jaj ze 180 na 309 i handel mąką i drożdżami ze 135 na 164. W handlu jaj wzrost nawet silniejszy jest w wyższych kategorjach, bo przybyło jedno przedsiębiorstwo I. kat. (w r. ub. nie było żadnego), II. kat. z 19 na 31, III-cia najsilniej z 14 na 31, najmniej IV-ta ze 146 na 236.

Przemysł gospodnio-szynkarski jest drugim z rzędu co do liczby świadectw, a dzieli się na 3 grupy: 1) wyszynki i restauracje, 2) hotele i pensjonaty, 3) kawiarnie i mleczarnie. Najliczniejszą grupą są wyszynki i restauracje. Liczba ich wynosiła 3.252 w r. 1932 wobec 3.589 w r. 1931. Oznacza to spadek na 90.6%, ale równocześnie zauważyć należy, że liczba przedsiębiorstw IV. kat. wzrosła tu znacznie ze 122 na 213, za to w I. kategorii mamy spadek z 9 na 6, w II-ej z 551 na 316 (a więc w obu wyższych kategorjach na około 60%), w III. kat. spadek jest z 2.906 na 2.717, a więc na 94%.

Silniej ucierpiały hotele i pensjonaty, których liczba z 620 zmniejszyła się na 481, a więc na 77.4%, przyczem cały spadek przypisać należy zmniejszeniu się świadectw III. kat. z 433 na 278, bo kat. II. wykazuje nawet nieznaczny wzrost ze 127 na 130 a IV. z 58 na 72.

Natomiast poważny wzrost wykazują kawiarnie i mleczarnie ze 146 na 181 a więc na 124%. Wzrost ten zaznaczył się tylko w 2 kategorjach, najwyższej i najniższej: w I. kat. powstały 2 przedsiębiorstwa (w poprzednim roku nie było żadnego), w IV. kat. z 33 wzrosła liczba świadectw przeszło 2-krotnie na 75. Natomiast zmniejszyła się lekko liczba przedsiębiorstw III. kat. z 98 na 86 i II. kat. z 18 na 15.

Prawie żadnych zmian nie wykazały trafiki i hurtownie tytoniowe, których liczba z 2.713 wzrosła nieznacznie na 2.727. Nastąpiło tu tylko pewne przesunięcie z grupy III. do IV., bo w grupie III z 321 świadectw pozostało 242, a w IV. z 2.281 wzrosła liczba na 2.372. Stosunkowo małe zmiany w tej gałęzi tłumaczą się systemem koncesyjnym, który sprzyja utrzymaniu tego samego stanu.

Na koniec wypada zanotować też gałęzie handlu, które wykazują wzrost liczby świadectw; są one dość nieliczne i należą tu naogół tylko gałęzie o niewielkiej liczbie ogólnej wykupionych świadectw. Wypada tu zanotować handel jelitami, pierzem i włosiem końskim, które to grupy łącznie wzrosły z 50 na 76 świadectw, wykazując równocześnie wzrost liczby świadectw wyższej kategorii i tak w handlu jelitami liczba przedsiębiorstw została bez zmiany (26), lecz liczba przedsiębiorstw II. kat. wzrosła z 3 na 6, we wszystkich zaś tych działach liczba świadectw III. kat. wzrosła z 19 na 22. Tłumaczy się to tem, że przedsiębiorstwa tych gałęzi w ostatnim czasie przerzuciły się raczej na eksport a więc utrzymać się mogły tylko jako większe. Podobnie ma się rzecz w handlu jajami, o czem wyżej była mowa. Drogerje i apteki wzrosły z liczby 257 świadectw na 270, przyczem wzrosła tylko liczba aptek ze 157 na 178, a liczba drogerji spadła nawet ze 100 na 92. Spadek drogerji objawił się przedewszystkiem w II kat., przyrost aptek przedewszystkiem w III-ciej.

Z innych gałęzi handlu wykazują wzrost liczby świadectw: handel wapnem, handel węglem oraz handel używanych rzeczy i tandety, lecz rodzaj tego wzrostu charakteryzuje najlepiej następujące zestawienie:

	1931		1932	
	ogółem świad. IV. kat.	og. świad. IV. kat.	og. świad. IV. kat.	og. świad. IV. kat.
handel używanych rzeczy i tandety	177	92	191	128
handel wapnem	64	51	96	82
handel węglem	523	391	537	418

Jak widać z powyższych tabel wzrost IV. kat. świadectw albo obejmuje cały wzrost ogólny, albo go nawet przewyższa.

W zakresie handlu obnośnego (wędrownego) możemy stwierdzić przedewszystkiem bardzo silny spadek handlu obnośnego towarami bławatnemi z 451 na 276. Być może jednak, że wszelkie zmiany w rubryce handlu obnośnego i wędrownego należy przypisać zmianie systemu obliczenia, gdyż w roku bieżącym wykazano w grupie handlu jarmarczowego 412 przedsiębiorstw, podczas gdy w zeszłym roku nie wykazano w tej grupie wogóle żadnych przedsiębiorstw.

Jeśli chodzi o zawody pomocnicze handlu, to uderza

wzrost liczby biur spedycyjno-komisowych z 34 na 62, natomiast wszystkie inne zajęcia tej grupy wykazują mniejszy lub większy spadek. Najsilniej spadła liczba świadectw wykupowanych przez autobusy i autodorożki z 262 na 174. Silnie również zmniejszyła się liczba komiwojażerów ze 117 na 88. Również przedsiębiorstwa rozrywkowe wykazują spadek z 63 na 48, w tem kina z 49 na 43. Zakłady porzebowe wykupiły świadectw o blisko 1/3 mniej zamiast 35 — 24, przyczem szczególnie spadła liczba świadectw najniższej kategorii IV-ej z 11 na 3. Ilość biur wszelkiego rodzaju, jak informacyjnych, ogłoszeniowych i pośrednictwa wszelkiego rodzaju, także podróży i porad prawnych spadła z 78 na 72. Spadły też przedsiębiorstwa kredytowe (banki, kasy i kantory wymiany) ze 107 na 96 a towarzystwa ubezpieczeniowe z 29 na 21.

Ogółem w branżach pomocniczych handlu wpływ kryzysu jest dość silny i przeciętny spadek dochodzi do 20%.

2. Przemysł.

Przeciętny spadek w przemyśle wynosi, jak wspomnieliśmy, 5%, a mianowicie na 95% stanu z roku poprzedniego, przyczem dla pierwszych 6 kategorii spadek ten jest znacznie silniejszy. Porządek gałęzi przemysłu wedle intensywności spadku przedstawia się następująco:

Liczba świadectw w r.	1931	1932	1932 w % 1931
Przerób metali	112	92	82.1
przemysł kamieniarski, ziemny, gliniany i szklany	560	473	84.5
przemysł chemiczny	192	163	85
przemysł drzewny	512	464	91
przemysł papierowy	91	86	93.5
maszyny i aparaty	191	179	93.6
produkcja pierwotna	187	179	95.5
przemysł spożywczy	1.661	1.599	96.3
przemysł budowlany	238	234	98.3
wyrób odzienia i tow. modnych	235	242	103
wyroby ze skóry, szczeci itd.	62	64	103.3
przemysł tkacki	161	194	120.5
przemysł graficzny	119	145	121.9

Tak by się przedstawiał obraz przemysłu rozpatrywany całymi grupami, bez rozbijania grup na poszczególne gałęzie zatrudnień i bez uwzględnienia zmiany w kategoriach wykupionych świadectw. Analiza poszczególnych grup wykaże nam dla wielu poszczególnych gałęzi przemysłu obraz silnie odmienny od całej danej grupy.

Przerób metali. Silny spadek liczby świadectw wykazują kategorie: III-cia z 4 na 1, V-ta z 32 na 20, VII-ma z 17 na 10, natomiast wzrost IV-ta z 18 na 20, VI-ta z 10 na 15 i VIII-ma z 31 na 33. Jeśli chodzi o poszczególne gałęzie wytwórczości, to spadły silnie odlewnie żelaza z 16 na 9, fabryki towarów żelaznych z 9 na 4, wzrosła liczba ślusarni z 5 na 7, a fabryk drutu i gwoździ z 10 na 13 (wzrost ten jest prawdopodobnie tylko wynikiem zmian w nomenklaturze, gdyż znikła z rubryki gałąź wyrobu towarów druczanych w liczbie 5 fabryk).

Przemysł kamieniarski, ziemny, gliniany i szklany. 1 świadectwo kategorii I-ej spadło do kat. II, kat. III-cia z 6 — 1, IV-ta z 36 — 39, V-ta z 54 — 35, VI-ta z 47 — 35, VII-ma z 69 — 57, VIII-ma z 337 — 305. Z wyjątkiem kat. IV spadek objął więc wszystkie kategorie, najsilniej III-cią i V-tą.

Z poszczególnych gałęzi, należących do tej grupy przemysłowej, najsilniejszy spadek wykazują przemysły związane z budownictwem; i tak liczba kamieniołomów spadła z 76 na 33 (na 43.4%), eksploatacja żwiru i piasku z 22 na 11 (50%). Wyrób dachówek cementowych ze 145 na 118 (81,4%), przy czym zaznaczyć należy, że w roku 1931 3 przedsiębiorstwa wykupywały świadectwa kategorii IV-tej, 4 VI-ej, 11 VII-ej, reszta VIII-ej, w r. 1932 było 3 w VI-ej kat., 5 w VII-ej, reszta w VIII-ej. Mniej spadła liczba cegielni ze 143 na 132 (91%) i spadek rozłożył się tu na wszystkie kategorie z wyjątkiem IV-ej (najwyższej w tej gałęzi) i VIII-ej. Liczba wytwórni cementu, betonu i towarów betonowych wzrosła nieznacznie z 102 na 103, natomiast liczba przedsiębiorstw od kat. VII-ej wzwyż z 15 cofnęła się na 13.

Przemysł chemiczny. W przemyśle chemicznym silny spadek wykazują fabryki przetworów chemicznych z 41

na 28. Fabryki farb, lakieru i pokostu z 20 na 12, perfum i art. kosmetycznych z 23 na 18.

Przemysł drzewny. W przemyśle drzewnym spadek dotknął wszystkie kategorie świadectw (z wyjątkiem III. kat., gdzie w obu latach wykupiono tylko po jednym świadectwie). Najsilniej dotknięte zostały kat. IV, z 21 pozostało 12, V-ta z 54 pozostało 40, VI-ta z 62 — 52.

Najliczniejszą gałęzią w tej grupie są tartaki, których liczba spadła z 417 na 374, a więc mniej więcej zgodnie z ogólnym spadkiem w tej grupie na 90.3%.

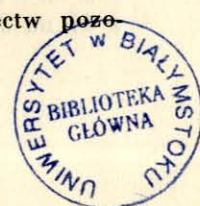
Przemysł papierowy. Ogólna liczba przedsiębiorstw tej branży zmniejszyła się o 5, z 91 na 86. Cały ten spadek wyczerpują świadectwa V-ej kategorii, gdzie liczba przedsiębiorstw z 12 spadła na 4.

Poszczególne gałęzie nie wykazują zbyt interesujących zmian.

Maszyny i aparaty. W kat. I-ej 2 przedsiębiorstwa pozostały w obu latach. W kat. II i III było w r. 1931 po 2, w r. 1932 po 1 przedsiębiorstwo. W kat. IV zostało z 16 — 9, w V-ej z 17 — 10, w VI-ej z 19 — 11, za to wzrosła kat. VII z 26 na 35 i VIII ze 113 na 114. Zmniejszyła się więc liczba fabryk, wzrosła liczba warsztatów. Znać to w układzie gałęzi wytwórczości tej grupy. Liczba fabryk maszyn i narzędzi wszelkiego rodzaju spadła z 28 na 10. Za to liczba przedsiębiorstw instalacyj elektrycznych wzrosła z 36 na 70, choć być może, że wzrost ten jest częściowo wynikiem zaniku zakładów radjotechnicznych z 36 na 9. Możliwe, że przedsiębiorstwa instalacyj elektrycznych zajmują się również instalacjami radjotechnicznymi. Na zmniejszenie liczby świadectw zakładów radjotechnicznych najsilniej wpłynęły jednak utrudnienia w przywozie radjosprzętu zagranicznego. Liczba warsztatów mechanicznych i reparacyjnych wszelkiego rodzaju wzrosła nieznacznie z 47 na 52.

Produkcja pierwotna. Zmiany są to stosunkowo niewielkie. Z 8 kopalń węgla pozostało 7, za to kopalnie nafty i ropy z 89 wzrosły na 92. Świadectwa na wyrąb lasu spadły z 43 na 37.

Przemysł spożywczy. I kat. świadectw pozost

stała bez zmiany, kat. VII wykazała lekki przyrost, inne kategorie spadek. Ogólny spadek nieznaczny zresztą dotknął różne gałęzie wytwórczości dość równomiernie. Najlichniesz gałąź młyny wykazuje spadek z 631 na 628, przeróbka mleka wzrost z 460 na 468, wytwórnie wody sodowej ze 171 na 170, gorzelnie z 84 na 73. Poważniejszy spadek wykazuje tylko kilka przemysłów. Wytwórnie win z 66 na 39, wytwórnie likierów i wódek z 40 na 24, wytwórnie przetworów owocowych z 24 na 13.

Przemysł budowlany. Świadectwa wedle kategorii nie wykazują poważniejszych zmian, z wyjątkiem kategorii VI, gdzie ich liczba z 32 spadła na 24. Jeśli chodzi o gałęzie zatrudnienia, to budownictwo wykazuje spadek z 91 na 80, natomiast wzrosły świadectwa na instalacje wodociągowe i gazowe z 37 na 43, a kominiarstwo z 83 na 96 świadectw. Jak już wspomniano wyżej znaczna część przemysłu kamienniarzkiego, glinianego etc. właściwie należy do przemysłu budowlanego.

Wyrób odzienia i towarów modnych. Ani kategorie świadectw, ani poszczególne branże nie odbiegają zbyt jaskrawo od stanu z r. 1931. Podnieść należy tylko ubytek pralni z 54 na 42 i wzrost wytwórni kapeluszy z 8 na 14.

Wyroby ze skóry, szczeni itd. Liczba przedsiębiorstw tej branży jest zbyt mała, by można wyciągać jakieś ogólniejsze wnioski co do kategorii. Ubyło kilka przedsiębiorstw w kat. II, III i VII, przybyło kilka IV, VI i VIII. Jeśli chodzi o gałęzie produkcji, to spadła liczba garbarni z 15 na 10, a liczba fabryk skór i pasów z 16 na 8. Za to wyrób walizek i torebek zwiększył się z 8 na 21.

Przemysł tkacki. Ogółem wykupiono o 33 świadectw więcej niż w r. 1931, lecz same świadectwa VIII kategorii wykazują wzrost o 42, z 94 na 136. Poza VIII kat. wykazują wzrost tylko V-ta z 12 na 14 i VI-ta z 8 na 10, za to w II, III, IV i VII ubyło łącznie 12 przedsiębiorstw. Tak więc pomimo ogólnego przybytku 33 przedsiębiorstw w kategoriach wyższych od VIII-ej ubyło ogółem 9. Jeśli chodzi o gałęzie produkcji, to spadły wytwórnie kilimów i dywanów z 37 na 25, wyrób towarów bawełnianych z 6 na 3, wzrost

wykazuje przedewszystkiem hafciarstwo z 14 na 49 (a więc o 35 świadectw t. j. więcej niż wzrost całej grupy). Nadto zwiększyła się liczba świadectw na fabryki sukna z 29 na 36 i na trykotarskie wyroby z 29 na 32.

Przemysł graficzny. Cały wzrost przypada na drukarnie, których liczba ze 100 wzrosła na 131, głównie w kat. VIII, gdzie przybyło 29 świadectw. (Pamiętać należy, że drukarstwo w Małopolsce dopiero prawem przemysłowym z r. 1927 zaliczono do przemysłów wolnych, przedtem było koncesjonowane). Liczba zakładów litograficznych z 9 spadła na 3.

Elektrownie i gazownie nie wykazują poważniejszych zmian. Przemysły tapicerski, gumowy i hutniczy są zbyt nielicznie reprezentowane, by można wyciągać wnioski. Jeśli chodzi o zawody pomocnicze należy wskazać na ogromny spadek przewozu towarów ze 127 na 80 i fjakierstwa z 60 na 49.

3. Przedsiębiorstwa rękodzielnicze.

W przeciwieństwie do przemysłu i handlu rękodzieło — jak już wspomnieliśmy — wykazało w r. 1932 w stosunku do r. 1931 wzrost na 111.9%. Cały ten wzrost przypada na najniższą VIII kat. rękodzielniczą, gdyż kateg. VI spadła o 10 świadectw z 80 na 70, kat. VII bardzo silnie o 40% z 652 na 392, t. j. o 260 świadectw, a natomiast kat. VIII wykazuje wzrost o 1.066 świadectw z 5.955 na 7.021. Ten wzrost liczby warsztatów przy równoczesnym kurczeniu się rozmiarów warsztatów jest wynikiem braku zbytu: Czeladnik może pracować tylko u majstra, więc gdy majster nie chce go trzymać, czeladnik musi się usamodzielniać, choćby nawet wolał pracować w cudzym większym warsztacie. Często więc przyrost warsztatów nie jest objawem zdrowym, lecz dowodem kryzysu w rzemiośle.

Jeśli chodzi o podział na gałęzie zatrudnień, to najlichnieszą gałęzią było tak w r. 1932 jak 1931 krawiectwo, na drugim miejscu stanęło w r. 1932 szewstwo, w r. 1931 było

piekarstwo. Wogóle 10 najważniejszych rękodziel przedstawia się następująco:

1932 r.		1931 r.	
1. krawiectwo	1.223	1. krawiectwo	1.198
2. szewstwo	854	2. piekarstwo	779
3. piekarstwo	791	3. stolarstwo	696
4. stolarstwo	779	4. szewstwo	660
5. rzeźnictwo i masarstwo	675	5. rzeźnictwo i masarstwo	598
6. fryzjerstwo	512	6. fryzjerstwo	461
7. kowalstwo	460	7. kowalstwo	392
8. kuśnierstwo	249	8. ślusarstwo	204
9. ślusarstwo	201	9. kuśnierstwo	156
10. blacharstwo	200	10. malarstwo itp.	141

Jeśli teraz chodzi o stopień wzrostu lub spadku ilości świadectw w poszczególnych gałęziach, to przedstawia się następująco, idąc od tych rękodziel, w których liczba świadectw najsilniej wzrosła.

	1932 r.	1931 r.	1932 w % 1931
zegarmistrzowstwo	113	61	185
kołodziejstwo	76	47	161
kuśnierstwo	249	156	160
blacharstwo	200	134	150
szklarstwo	97	66	147
szewstwo	854	660	130
garbarstwo	50	42	120
modniarstwo	113	95	119
kowalstwo	460	392	118
malarstwo i lakiernictwo	161	141	114
rzeźnictwo i masarstwo	675	598	113
stolarstwo	779	696	112
fryzjerstwo	512	461	111
krawiectwo	1.223	1.198	102
piekarstwo	791	779	101

W tej grupie znajdują się więc wszystkie rękodziela, stanowiące poważniejszy odsetek ogólnej liczby świadectw z wyjątkiem ślusarstwa. Najliczniejsze rękodziela wykazały wzrost przeciętnie o kilkanaście procent, tylko rękodzieło krawieckie oraz piekarskie wykazują bardzo słaby wzrost. Zaznaczyć należy, że bez wyjątku wzrost obejmie wszędzie

tylko kategorię VIII, a kat. VII i VI uległy zmniejszeniu nawet tam, gdzie liczba ogólna świadectw najsilniej wzrosła.

Spadek liczby świadectw wykazują tylko nieliczne rękodziela, a mianowicie:

	1932 r.	1931 r.
ślusarstwo	201	204
bednarstwo	18	27
tapicerstwo	57	61
kapelusznictwo	40	58
czapkarstwo	36	38
fotografowanie	119	132
cukiernictwo	105	122

Jak widać, spadek objął poza ślusarstwem tylko mniejsze gałęzie rękodzielnicze i naogół jest to spadek niewielki, który liczbowo nie przekracza nigdzie kilkunastu świadectw, a procentowo wynosi naogół kilka lub kilkanaście procent. Murarstwo i ciesielstwo nie wykazało większych zmian, utrzymując się przy liczbie ok. 110 świadectw, lecz zaznaczyć należy, że mimo podciągnięcia murarstwa pod rękodzieło prawem przemysł., patenty wykupują tylko koncesjonowani majstrowie, a szerokie rzesze murarzy nie wykupują patentu.

Jeśli chodzi o handel rękodzielniczy, to wykazuje on wzrost o kilkanaście procent z 951 na 1086, przyczem najsilniej wzrosła liczba handli rzeźnickich i masarskich z 393 na 485 i piekarskich z 216 na 275, wreszcie zegarmistrzowskich z 31 na 47. Spadła nieznacznie liczba przedsiębiorstw handlowych szewskich ze 152 na 138 i krawieckich z 48 na 40.

C. WZROST WZGL. SPADEK LICZBY ŚWIADECTW WEDLE POWIATÓW.

Wzrost względnie spadek świadectw wykupionych w handlu i przemyśle nie dotknął równomiernie wszystkich powiatów. Zauważyć tu można dość znaczne odchylenia. Dlatego zestawimy powiaty wedle kolejności spadku wzgl. wzrostu liczby świadectw osobno dla handlu, a osobno dla przemysłu i rękodziela.

1. Handel.

Zmiany w wykupionych świadectwach kategorii handlowych ilustruje nam następujące zestawienie:

	1931 r.	1932 r.	1932 w % 1931
Tarnów	1.912	1.567	82
Wadowice	1.463	1.195	82
Gorlice	953	785	82
Dąbrowa	674	593	85
Maków	895	760	85
Mielec	966	834	86
Kolbuszowa	974	839	86
Tarnobrzeg	1.016	889	87
Oświęcim	1.274	1.105	87
Bochnia	1.378	1.202	87
Nowy Targ	1.620	1.421	88
Wieliczka	630	558	88
Limanowa	586	518	88
Zywiec	1.190	1.056	90
Przeworsk	623	559	90
Pilzno	459	405	90
Myślenice	704	637	90
Chrzanów	2.465	2.207	90
Strzyżów	634	568	90
Ropczyce	907	830	91
Grybów	602	557	92
Brzesko	1.025	966	94
Kraków miasto	5.845	5.599	96
Nowy Sącz	1.946	1.876	96
Rzeszów	1.805	1.749	97
Łańcut	1.092	1.056	97
Kraków powiat	935	923	99
Biała	1.526	1.521	100
Nisko	662	658	100
Krosno	935	945	101
Jasło	971	1.167	120

Oczywiście spadek dotknął najsilniej wyższe kategorie i tak np. w Białej, gdzie ogólna liczba świadectw prawie się nie zmieniła, liczba świadectw I kat. spadła z 4 na 1, II-ej z 205 na 163. W Krakowie mieście liczba świadectw I kat. spadła z 52 na 38, II-ej z 1.080 na 870, III-ej z 2.927 na 2.511, za to liczba świadectw IV-ej kat. wzrosła z 1.559 na 1.981. W Chrzanowie liczba świadectw II kat. spadła z 71

na 55, III-ej z 1.542 na 1.073, a równocześnie wzrosła liczba świadectw IV kat. z 749 na 975. Tylko Jasło wykazuje wzrost liczby świadectw także II i III kat., pozatem wszędzie spadek odbił się przedewszystkiem w tych dwóch najwyższych kategoriach.

2. Przemysł i rękodzieło.

Jeśli chodzi o przemysł, tabela przedstawia się nieco inaczej. Niestety jednak statystyka przeprowadzona powiatami ujmuje przemysł wraz z rękodziełem i dlatego nie daje właściwego obrazu. Wzrost bowiem liczby świadectw, który wykazuje wiele powiatów zapisać należy prawie wyłącznie na rachunek rękodziela, tak że chcąc mieć pojęcie o stanie rzeczywistym przemysłu bez rękodziela musielibyśmy chyba pominąć w rozważaniach najliczniejszą VIII kat. przedsiębiorstw, gdyż w tej kategorii rękodzieło liczebnie przeszło 2 razy przeważa nad przemysłem. Z drugiej znów strony przedsiębiorstwa przemysłowe kat. VIII stanowią więcej niż połowę ogólnej liczby świadectw wykupionych we wszystkich kategoriach przemysłowych, więc takie wyodrębnienie nie da się przeprowadzić. Musimy więc rozpatrywać łącznie przemysł i rękodzieło, pamiętając jednak o poczynionych tu zastrzeżeniach.

Tabela powiatów wedle spadku lub wzrostu liczby świadectw przedstawia się następująco:

	1931 r.	1932 r.	1932 w % 1931
Dąbrowa	127	100	79
Przeworsk	139	112	80
Wadowice	528	428	83
Kolbuszowa	155	128	83
Chrzanów	818	676	83
Maków	220	187	85
Tarnobrzeg	238	212	89
Tarnów	587	534	91
Limanowa	158	145	92
Gorlice	263	241	92
Oświęcim	243	225	93
Mielec	163	157	96
Pilzno	80	77	96

Wieliczka	136	136	100
Brzesko	227	230	100
Zywiec	393	397	101
Nisko	134	139	103
Nowy Targ	469	485	103
Rzeszów	420	438	104
Kraków miasto	2.587	2.754	106
Nowy Sącz	428	462	108
Myślenice	211	229	109
Krosno	297	334	112
Kraków powiat	269	305	113
Grybów	114	132	116
Łańcut	270	320	118
Ropczyce	206	253	123
Bochnia	408	484	125
Strzyżów	125	167	130
Jaśło	215	292	136
Biała	680	1.040	153

Jeżeli zestawimy tabelę ilustrującą zmiany w handlu z tabelą ilustrującą zmiany w przemyśle i rękodziele, to nie zauważymy uderzających różnic. Pamiętać należy, że w handlu — jak wspomnieliśmy — przeciętna spadku wynosi 92%, zaś w przemyśle i rękodziele razem wziętem przeciętna przyrostu wynosi 105%. Wysoko ponad te obie przeciętne wznoszą się Jaśło, Biała i Krosno oraz Kraków powiat i Łańcut. Poniżej przeciętnej daleko w obu kierunkach pozostają Dąbrowa, Tarnobrzeg, Maków, Wadowice, Kolbuszowa, Mielec, Tarnobrzeg, Oświęcim, Tarnów, Limanowa. Bardzo uderzających rozbieżności naogół między handlem a przemysłem i rękodzielnictwem w powiatach niema, uderza tylko w Chrzanowie znacznie silniejszy stosunkowo spadek przemysłu niż handlu. Kraków miasto, podobnie jak Nowy Sącz, utrzymuje się w obu tabelach nieznacznie powyżej przeciętnej.

Inaczej jednak przedstawia się obraz, jeśli zechcemy rozpatrywać zmiany ilości świadectw z pominięciem najliczniejszej VIII-ej kategorii, w której — jak wspomnieliśmy — rękodzieło przeważa silnie nad przemysłem i gdzie wzrost liczby wykupionych świadectw przypisać należy w pierwszej linii wykupionym świadectwom rzemieślniczym. W VI i VII kategorii rękodzieło nie przeważa już nad przemysłem, a nadto

przyrost rękodzielniczych świadectw w tych kategoriach nie był w r. 1932 tak silny. Otóż jeśli weźmiemy pod uwagę tych 7 wyższych kategorii, to poważniejszy przyrost liczby świadectw wykazują tylko dwa powiaty: Krosno z 84 na 99 i Nowy Sącz z 67 na 76, przyrost, lecz nieznaczny¹⁾, Jaśło z 44 na 48, Bochnia z 35 na 36 i Nisko z 22 na 23. Natomiast spadek bardzo znaczny wykazuje Tarnów, ze 145 na 92, Wadowice z 97 na 51, Kraków miasto z 680 na 491, Biała z 191 na 166, Chrzanów z 127 na 94. W tych 5-ciu najpoważniejszych ośrodkach przemysłowych spadek wynosi od 20 do 40%, a w Wadowicach nawet więcej, bo na niecałe 53% stanu z r. 1931.

Ogółem liczba przedsiębiorstw przemysłowych od I do VII kategorii spadła z 2.281 w r. 1931 na 1.904 w r. 1932, t. zn. na 83%. Stwierdzić jednak należy, że w ciągu r. 1932 przybyło znacznie więcej świadectw przemysłowych, niż w ciągu r. 1931, tak że biorąc pod uwagę stan z końca roku, było w r. 1932 2.128 przedsiębiorstw I do VII kategorii wobec 2.314 w r. 1931, tak że różnica wynosi tylko 186 świadectw, a stan ogólny z końcem 1932 — 92% stanu z r. 1931.

WNIOSKI.

Jeśli chodzi więc obecnie o wyciągnięcie wniosków z poprzednio omówionych cyfr, to dojść możemy do pewnych rezultatów, na które już w ciągu analizy cyfr i na samym wstępie wskazywaliśmy. Wszelkie jednak wnioski można przyjąć tylko z zastrzeżeniem, że są możliwe omyłki, wynikające ze zmian nomenklatury między zestawieniem katastru za r. 1931 a 1932 i niedokładności w zaszeregowaniu świadectw przemysłowych do różnych branż.

Jeśli chodzi o obraz handlu i przemysłu naszego okręgu

¹⁾ Sprawozdanie Izby za r. 1931 wykazuje w Jaśle w II kat. przemysłowej 9 przedsiębiorstw, jest to omyłka, w Jaśle wogóle nie było przedsiębiorstwa II. kategorii, wskutek tego statystyka powiatami wykazała 26 przedsiębiorstw zamiast 17 w II kat.

wedle liczby świadectw, to występuje całkiem wyraźnie przewaga handlu i przemysłu spożywczego nad innymi. Na ogólną liczbę 34.500 świadectw kategorii handlowej, przypada 15.300 na handel spożywczy, t. j. około 45%. Na drugim miejscu stoi przemysł gospodnio-szynkarski, w którym liczba świadectw wynosi 3.252, a więc około 10% wszystkich świadectw handlowych. Razem więc te dwie gałęzie handlu wybitnie spożywcze, przekraczają połowę ogólnej liczby świadectw handlowych. Na trzecim dopiero miejscu stoi handel tytoniowy z liczbą 2.727 świadectw, na czwartym handel bławatny z liczbą 2.194 świadectw, dalej handel galanterją z 1.330 świadectwami.

Jeśli chodzi o przemysł, to również przemysł spożywczy wykazuje liczbę 1.600 świadectw na ogólną liczbę 4.357, t. j. około 38%. Na drugim miejscu stoi przemysł kamienniarzki, ziemny, gliniany i szklany z liczbą świadectw już 3-krotnie mniejszą, bo 473, na 3-cim drzewny z liczbą 464 świadectw. Przemysły wybitnie inwestycyjne, jak przerób metali, produkcja maszyn, narzędzi i aparatów wykazują: pierwszy zaledwie 92 świadectw, t. j. około 2%, a drugi 179, t. j. około 4% ogólnej liczby świadectw.

Wogóle przemysł odgrywa wobec handlu mniejszą rolę w ogólnej ilości świadectw, liczba świadectw handlowych jest blisko 8 razy wyższa, niż przemysłowych. Znacznie już silniejszy od przemysłu jest rękodzieło, wykazujące liczbę 7.483 świadectw. W rękodziele wprawdzie na pierwszym miejscu stoi krawiectwo i szewstwo, ale rękodziela spożywcze: piekarstwo oraz rzeźnictwo i masarstwo też odgrywają bardzo poważną rolę.

Jeśli chodzi teraz o zmiany, które zaszły od r. 1931 do 1932, to możemy stwierdzić w handlu cofanie się od wyższych kategorii do niższych, a w przemyśle cofanie się większego i średniego warsztatu ku małemu warsztatowi i rękodzielu. Jest to zrozumiałe, gdyż likwidacja większego warsztatu zmusza często zredukowanych rzemieślników fabrycznych i pozbawionych pracy czeladników i robotników do otwierania własnych pracowni, choćby tylko wegetujących. Niewątpliwie też wielką rolę odegrało tu ustawodawstwo

podatkowe, a w szczególności zwolnienie od podatku obrotowego przedsiębiorstw rzemieślniczych i rękodzielniczych najniższej VIII kategorii, prowadzonych własnymi siłami właścicieli i członków ich rodzin.

Jeśli chodzi o odporność poszczególnych branż na kryzys, to stosunkowo dużą odporność wykazała najliczniejsza gałąź zarówno handlu, jak i przemysłu, t. j. przemysł i handel spożywczy. Do branż najsilniej dotkniętych należy zarówno wytwarzanie, jak i handel kamieni, szutru, żwiru i piasku w związku z osłabieniem ruchu inwestycyjnego. Również handel i przemysł drzewny silnie dotknięty jest kryzysem.

Wogóle zarówno w handlu, jak i w przemyśle okręgu Izby krakowskiej wyraźnie występuje przewaga gałęzi obliczonych na bezpośrednią konsumpcję, nad gałęziami wytwarzającymi lub sprzedającymi towary przeznaczone do dalszej produkcji. Produkcja górnicza i cięższy przemysł skupione są tylko w okolicy Zagłębia chrzanowskiego i krakowskiego (nafta w Krośnieńskim i Jasielskim) na obszarze niewielkim w stosunku do całego obszaru okręgu Izby. To nastawienie raczej na bezpośrednią konsumpcję w okręgu Izby tłumaczy się tem, że obszar Izby krakowskiej jest najpoważniejszym turystycznym obszarem w Polsce, ściągającym największą ilość turystów ze wszystkich dzielnic Polski. Dlatego też przemysł i handel spożywczy na obszarze Izby krakowskiej rozwinięty jest ponad zapotrzebowanie miejscowej ludności i obliczony na możliwość zaspokojenia także sezonowo napływających turystów. Silne w turystyce stanowisko Zachodniej Małopolski tłumaczy też do pewnego stopnia silną odporność rękodziela na kryzys. Niewątpliwie znaczna część rękodzielników na obszarze Izby korzysta sezonowo z wzmoczonej klienteli napływowej.

Jeśli chodzi wreszcie o rozdział przemysłu i handlu na poszczególne powiaty, to poza Krakowem Miastem, które tak w przemyśle, jak w handlu wykazuje najpoważniejszą liczbę przedsiębiorstw, skupiając około 17% przedsiębiorstw handlowych czynnych w okręgu, a blisko 25% przedsiębiorstw przemysłowych i rękodzielniczych, najpoważniejszymi okrę-

gami są: Chrzanów, Biała, Tarnów i Nowy Targ, oraz Nowy Sącz. W szczególności w handlu idą miasta po Krakowie w następującej kolejności: Chrzanów, Nowy Sącz, Rzeszów, Tarnów, Biała, w przemyśle i rękodziele: Biała, Chrzanów, Tarnów, Nowy Targ i Bochnia. Jeśli chodzi o większe przedsiębiorstwa przemysłowe z wyłączeniem kategorii VIII-ej, to ponad 100 wykazywały w r. 1931: Biała — 191, Tarnów — 145, Chrzanów — 127, dalej szły Wadowice — 97, Rzeszów — 87, Krosno — 84. Obecnie ponad 100 wykazuje jedynie Biała, mianowicie 166, na drugie miejsce wysunęło się Krosno z liczbą 99, dalej idą: Chrzanów — 94, Tarnów — 92, Rzeszów — 78, Nowy Sącz — 76.

Naogół można stwierdzić, że poza niektórymi wyjątkowo dotkniętymi branżami, przemysł, handel i rękodzieło w okręgu Izby wytrzymuje kryzys stosunkowo nieźle i wykazuje mniejszą depresję, niż w innych dzielnicach Polski. Struktura, raczej drobno-handlowa i drobno-przemysłowa okręgu, jest lepiej przystosowaną do przetrzymania, niż wielkoprzemysłowe okręgi, bardzo wrażliwe na wahania koniunkturalne. Niewątpliwie też, jak już donosiliśmy, turystyczne znaczenie okręgu krakowskiego przychodzi w dużej mierze z pomocą handlowi i rękodziełu, a pośrednio i przemysłowi.

Oczywiście liczba świadectw sama za siebie wszystkiego nie mówi, nie mówi nam, jak dalece poszczególne przedsiębiorstwa musiały ograniczyć produkcję lub obroty. Nadto wiele przedsiębiorstw uzyskało ulgi przy wykupnie świadectw, co usuwa się z pod statystyki. Niemniej statystyka świadectw jako ilustrująca najlepiej liczbę i do pewnego stopnia także rozmiary przedsiębiorstw czynnych w okręgu Izby, może stanowić obok innych wskaźników koniunktury, bardzo ciekawą i poważną ilustrację.

279486